

EMAKUME MIGRATUEKIN ESKU HARTZEKO GIDA

enplegua, gizarte kohesioa eta
berdintasuna sustatzeko saila
departamento de empleo,
cohesión social e igualdad

HARRESIAK APURTUZ

Euskadiko antzerki-laguntza emateko OKE-eh koordinakundea
Coordinadora de ONG de Euzkadi de Apoyo a Inmigrantes

EMAKUME MIGRATUEKIN ESKU HARTZEKO GIDA

Deustuko Unibertsitateko Esku-hartzea: Bizi Kalitatea eta Gizarteratzea ikerketataldeko Nerea Layna Alluek, Itziar Gandarias Goikoetxeak eta Miguel Ángel Navarro Lasherasek 2021ean garatu zuten **“Covid-19aren inpaktua emakume migratuen artean: erresistentziako esperientziak desberdintasun estrukturalen aurrean”** ikerketako emaitzak dira gida honen oinarria. Lana Bizkaiko Foru Aldundiaren Enplegua, Gizarte Kohesioa eta Berdintasuna Sustatzeko Foru Sailak finantzatu zuen.

Argitalpena: 2023ko abendua

DESCARGA LA GUÍA

Gidaren garapena: Harresiak Apurtuz, Etorkinei Babesa emateko Euskadiko GKEaren Koordinakundea. Maiatzaren Biko kalea, 13, behea. 48003 Bilbo. Tel. 94 642 10 65. www.harresiakapurtuz.org

Diseinua eta maketazioa: Rubén Seco de Vega

Argazkiak: Gorka Nalda Polo. Trufó Comunicación

Finantzaketa: Bizkaiko Foru Aldundiaren Enplegua, Gizarte Kohesioa eta berdintasuna Sustatzeko Saila

Gida honek Harresiak Apurtuzekin batera lan egin duten emakume migratuen argazkiak ditu eta eskerrak eman nahi dizkiegu haien eskuzabaltasun eta denboragatik. Argazkiak Bizkaiko hainbat gizarte-erakunderen egoitzetan ateratakoak dira: Margotu, Zubietxe, Goiztiri eta Ellacuria Fundazioa. Haiei ere gure esker ona adierazi nahiko genieke egindako lana eta konpromisoarengatik.

TESTUINGURUA

“Covid-19ak emakume migratuengan izan duen eragina: erresistentziaren esperientziak egiturazko desberdintasunen aurrean”¹ ikerketaren helburua izan zen pandemiak bizitza-proiektua Bizkaian garatzen zuten emakume migratuengan izan zuen eragin psikosoziala aztertzea, bereziki, ohiko esku-hartze sareen parte ez diren emakume horiengan. Halaber, esku-hartze horretara sartzeko zailtasunak edo testuinguruak zein izan ziren aztertu nahi izan zuen, baita orientazioa eskaini eta arreta-prozesu eta -baliabideetarako gomendioak sortu ere. Hori horrela, azterketa horren bokazioa eraldaketa soziala izan zen, eta akademiaren harresiak gainditzea eta emaitzak erakunde sozialen eta administrazioen eguneroko lanean aplikatzea izan zuen xede. Testuinguru horren barruan aurkeztuko dugu gida hau. Kontzientzia handiagoarekin esku hartzeko baliabide erabilgarria izatea du xede eta, horretarako, hainbat gomendio ematen ditu, baliabideak eta politika publikoak emakume migratuen lehen pertsonako kontakizunetan identifikatutako beharren eta testuinguruaren arabera diseinatu eta planeatzeko.

Emakumeekin egindako esku-hartze prozesuak laburrak dira eta biziduten prekaritatearen eta bazterkeriaren zirkulua desagerrarazteko gai ez diren arazo zehatzetan jartzen dute arreta. Horren aurrean, ezinbestekoa da emakume migratuekin egin beharreko esku-hartzeen paradigma aldatzea: behar errealei erantzutea haien kontakizunak entzunez. Gida honi esker, emakumeen interesak eta haien testuinguruak hobeto ulertu ahal

¹ Harresiak Apurtuz erakundeak egin zuen azterketa 2021ean, Deustuko Unibertsitateko “Esku-hartzea: Bizi Kalitatea eta Gizarteratzea” ikerketataldeko Nerea Layna, Itziar Gandarias eta Miguel Angel Navarro ikerlariekin batera, Bizkaiko Foru Aldundiko Enplegu, Gizarte Kohesioa eta Berdintasun Sailaren babesari esker.

izango ditugu, gizarte-erakundeen baliabideak eta administrazioen politika publikoak emakume horiek bizi dituzten errealitateekin lerrokatuta diseinatu eta garatu daitezzen. Ebidentzia zientifikoetan oinarritzen den tresna da, eta bereizgarria da hori: gidaren asmoa berritzailea izatea da, ikerketa akademikoaren emaitzak eremurik praktikoenera eramaten baititu. Bestalde, hemen ageri diren gomendio guztiak entzute-prozesu baten bitartez sortu dira, eta horrek emakumeei haien kontakizunen protagonistak izateko aukera eman die.

Arlo instituzionalari ez ezik, arlo sozialari ere lotuta dauden ekintza-lerroak uztartzea ezinbestekoa da ikuspegi intersektionala eta askotarikoa aplikatzeko, erantzukizunak partekatuak direlako eta begirada bateratuak beharrezkoak direlako. Orduan eta orain erabilitako metodologia, erakundeekin batera sortutako ad hoc lantaldea, adibide erabilgarria da sarean lan egiteko modurik onenak zein izan beharko lukeen zehatz jakiteko: oso desberdinak diren eta batzuetan elkar ukitu ere egiten ez diren ezagutzak eta esperientziak partekatzea.

Ikerketan zehar proposatutako metodologia Deustuko Unibertsitateak aitortu du Deusto Research Social Impact zigiluaren bitartez. Zigilu hori bikaintasun zientifikoa eta eraldaketa soziala uztartzen dituzten ikerketekin dago konprometituta.

Equipo técnico de Harresiak Apurtuz

GENERO BATZORDEAREN HAZIA

Emakume migratuei laguntzen jarduten dugun elkarteok egunerokoan izan ohi diren oztopoei irtenbide praktikoak emateko jarduten dugun normalean. Ikuspegi horietan jarduteko dugun premia direla eta, sarri urrundu egiten gara patxadaz egin ohi den gogoetatik, baina urrats ekidinezina izan beharko litzateke hori artatzen ditugun emakumeen bizitza-baldintzak hobetzeko eta eskubideetarako sarbidea izateko egiturazko aldaketak lortze aldera.

Gida honen oinarrian dagoen azterketak aukera eman digu norabide horretan aurrera egiteko ezinbestekoa den atsedena hartzeko, eta azterketa, salaketa eta sistemaren aldaketa sakonen proposamen praktikoa uztartzen dituen lan-metodologia eskaini digu. Hala, "Covid-19ak emakume migratuengan izan duen eragina: erresistentziaren esperientziak egiturazko desberdintasunen aurrean" azterketak egiteko modu ez oso ohikoa eta ezinbestekoa jasotzen du. Bertan, akademiak eta Hirugarren Sektore Sozialeko erakundeok elkarrekin jarduten dugu errealitatea aztertzen.

Esku-hartze zuzena egiten duten erakundeek ikuspegi praktikoa ikerketaren ondorio sendoekin eta emakume migratuen lehen pertsonako kontakizunekin uztartuz, aliantza horrek beste urrats bat gehiago egin du, eta erakunde sozialen zein administrazio publikoen esku-hartzerako gomendio praktikoak eta zehatzak jasotzen dituen gida hau egiteko prozesuan oinarritu da.

Hori guztia Harresiak Apurtuz elkartearen eskutik, hark sustatu baitu azterketa egitea, eta prozesua gidatzeaz gain, instituzioek eta erakunde sozialek elkarrekin parte hartzea ahalbidetu du. Ikerketa argitaratu ondoren eta bertatik ateratako ondorioak ikusita, Harresiak Apurtuz elkarteak berak beste urrats bat egin du gida hau sustatuz. Oraingoan ere, erakundeen esperientzian jarri du konfiantza eta elkarlanaren aldeko apustua egin du. Hala, hainbat erakundez osatutako Koordinakundearen Genero Batzordea sortu ahal izan da eta batzordearen lehen urratsa argitaratu beharreko edukiak egiaztatzea izan da. Batzorde hori izango da Sarearen jarduerari ikuspegi feminista emango dion talde egonkor berriaren hazia.

Etorkinen eskubideen irisgarritasuna erdigunean jartzen duen helburu komunaren parte hartzen duten eragileak prozesuan biltzea arrakasta da bere horretan, aurrera egiteko moduari dagokionez: erantzun daitekeen prozesua egiteko modua da, baita hobetu daitekeena ere ziurrenik. Zerbait handiagoaren hasiera dela dirudi eta bere funtsezko balioak talde-lana, elkarriketa eta ikuspegiaren osagarritasuna dira.

Harresiak Apurtuz Genaro Batzordea²

²Oraingoz, Genaro Batzordea Zubietxe, Itaka Escolapios, Margotu, Goiztiri eta Fundación Ellacuría erakunde sozialek osatzen dute.

AURKIBIDEA

IKERKETA: LANDU BEHARREKO EBIDENTZIAK	15
GOMENDIOAK: PENTSATU ETA ESKU HARTU	35
BIBLIOGRAFIA	41

IKERKETA: LANDU BEHARREKO EBIDENTZIAK

Jarraian, ikerketa honetatik eratorritako ondorio eta gomendio nagusiak aurkeztuko ditugu:

Emakume migratzaileen aurretiazko desberdintasun- eta bazterkeria-egiturak hain ziren indartsuak, COVID-19ak ez ditu aldatu, eta, beraz, arazo nagusia izaten jarraitzen dute haien bizitzetan, pandemiaren gainetik.

Emakumeak hain egitura prekario, zaugarri eta batzuetan bortitzetan daude sartuta, COVIDak eragina izan duen arren haien bizitzetan, ez da bilakaeran erabakigarria izan. COVIDaren aurreko antzeko egoeran jarraitzen dute eta pandemiak egin duena izan da, kasurik onenetan, agerian utzi egoera hori, eta, okerrenetan, aurretik emakumeek zuten egoera zaildu eta konponbidea atzeratu. Testuingurua bere horretan oso baztertzaila bada, pandemia bezalako ezohiko egoera bat beste oztopo bat da, ez elementu nagusia.

Pandemiaren aurretik eta ondoren emakumeen arazo nagusiak zein diren aztertzen badugu, ikusiko dugu funtsean ez direla aldatu. Lana lortzea, egoera administratiboa, etxebizitzaren baldintza prekarioak, titulua homologatzeko zailtasunak, osasun fisikoa eta burukoa eta senideen egoeraren inguruko kezka dira emakumeek oraindik konpontzeke dituzten alderdiak.

Horrek ez du esan nahi COVIDak eraginik izan ez duenik. Galdetegietan eta elkarrizketa sakonetan ikus dezakegun moduan, pertsona maite bat galtzeko beldurra, gaixotasuna hartzeko beldurra, pandemiak sortutako ezjakintasuna, itolarria eta kezka eta bakardade-sentimendua larriagotu egin dira pandemian zehar. Azken horri dagokionez, gizarte-erakundeek eskainitako jarduerak egiteko ezintasuna edo horiek murriztu izana lotuta egon dira babes-sarearen murrizketarekin, eta horren ondorio da bakardade-sentimendua areagotu izana. Gogoratu behar dugu galdetegia erantzun duten emakumeen % 50,5 nahiko edo oso bakarrik sentitzen dela.

COVIDak negatiboki eragin duen beste arloetako bat lana izan da, pertsona zaurgarrienen prekariedade-egoera areagotu baitu (Kramer eta Kramer, 2020). Bi talde bereizi ditugu, modu irregularrean lanean ari ziren emakumeak (lan egiten zuten emakumeen % 16) eta lanpostua mantendu ezin izan zutenak, eta, beraz, itxialdian diru-sarrerarik ez zutenak; eta bestetik, lan-kontratua zutenak eta lanpostua mantendu ahal izan zutenak edo laguntzak jaso zituztenak. Nolanahi ere, garrantzitsua da gogoan izatea pandemiaren aurretik lana zuten emakumeen % 27,4k lana galdu zuela pandemian zehar, eta % 44,2k baldintza okerragoak dituela pandemiaren ondorioz.

Horri guztiari pandemiak emakumeengan areagotu duen zaintza-lanen karga gehitu behar zaio. Galdetegia erantzun zuten emakumeen kasu zehatzean, % 44,2k adierazi du asko areagotu zela zaintzen eta etxeko lanen denbora, eta ia % 80k ez zuen inolako laguntzarik jaso lan-karga igo bazen ere. Baina etxea ez zen soilik itxialdian lan gehiago egin beharreko eremua izan, emakume batzuen kasuan, aurretik haien bikotekide ohiaren partetik jasandako genero-indarkeria areagotzea ere ekarri zuen, elkarrizketa kualitatiboetan ikusi dugun moduan.

Egoera administratibo irregularrak lotura nabarmena du emakume askok bizi duten zaurgarritasunarekin eta prekariedadearen zirkuluarekin.

Eusko Jaurlaritzaren Etorikin Atzerritarrei Buruzko Inkestak (EABI) dio (2018), Euskadin immigranteen % 5 soilik dagoela egoera irregularrean, baina gure galdetegia erantzun duten emakumeen % 20k adierazi du ez duela inolako dokumentaziorik. Elkarrizketa sakonek erakutsi dute egoera administratiboa erregularizatzeko izan dituzten zailtasunak, batzuek 5 urte baino gehiago behar izan dituzte horretarako. Lanaren eta egoera administratiboaren artean dagoen lotura erabatekoa da eta egoera erregularizatzeko beharrezkoa da lan-kontratua izatea, eta lan-baldintza duinak izateko ere ia ezinbestekoa da lan-kontratua izatea. Alabaina, hori ezin da lortu egoera administratibo erregularrik ez baduzu.

Emakumeen kasuan, zaurgarritasuna are handiagoa da lan-hobi feminizatueta eta prekarizatueta lotuta baitaude, haien ikasketa maila edozein dela ere, hala nola etxe barneko langile izatera, garbiketara, mendekotasuna duten pertsonak zaintzera, etab. Zailagoa egiten zaie sustraitzeagatik erregularizazioa lortzeko eskatzen diren ezaugarriak (urtebeteko iraupena lanaldi osoan) dituen lan-eskaintza lortzea.

Prekarietatearen eta bazterkeriaren sorgin-gurpila bihurtzen da hori (Layna, Gandarias eta Lashayas, 2020) eta zaila izaten da bertatik irtetea. Halaber, zaila da datu kualitatiboetara eramatea. Hau da, taulari erreparatzen badiogu, ikus dezakegu egoera administratibo irregularra duten eta lanposturik prekarioenetan dauden emakumeak gehiago direla dokumentazioaren bat dutenak baino. Eta pandemiak ere eragin handiagoa izan duela haien ekonomian. Alabaina, datuak ez dira gai erakusteko egoera administratibo irregularrean bizitzeak eta horrek gure gizartean kokatzen dituen mendeko egoeran egoteak emakume horientzat duen buruko karga eta karga emozionala. Ezta egoera erregulatzeko egin behar duten ahalegina eta horrek denbora luzez haien bizitzetan duen eragina ere. Hori guztia emakume migratzaileen ibilbidearen inguruko elkarrizketa sakonak aztertzean ateratzen da.

		DOKUMENTAZIOA	
		Irregularra	Dokumentazioaren bat
EGUNGO LANPOSTUA	Etxeko langilea	13,6	11,9
	Ostalaritza	4,5	2,4
	Garbitzailea	9,1	7,1
	Etxe barneko langilea	9,1	6
	Zaintzailea	0	9,5
	Zerbitzuak	4,5	2,4
	Lanik gabe	59,1	59,5
Pandemiak ekonomian izan duen eragina (1-10)		6,09	5,62

1. taula. Lana eta egoera administratiboa

Galdetegiak ez dira gai emakumeek ostatuarekin dituzten arazoen benetako erradiografia egiteko Pandemiak are gehiago zailtzen du konponbidea.

Bizilekuaren bazterkeriaren kontzeptua da maila jakin eta egoki batzuetan ostatuaren beharrak asetzen ez dituen prozesua, etxebizitza eguneroko jardueren garapenean osagai egonkorra izateko, pertsona bakoitzaren gizarteratze eta gizarte-normalizatorako prozesuak indartzeko, eta bizi-maila egokia eta baliabide publikoetarako sarbidea ahalbidetzeko (Cortes eta Antón, 2007). Ezinbestekoa da etxebizitzaren arazoa bizi izateko ekintzaren ikuspegitik jorratzea, gure etxea eremu egokian finkatzeko aukeratik eta hori ahalbidetzen duten baldintzetatik eta antolamendutik.

Galdetegiaren datuei erreparatzen badiegu, ikusiko dugu emakumeen % 19,8k uste duela ezin duela kontrolatu nor sartu eta nor iriteten den bizi den tokitik, % 15ek uste duela ez duela behar besteko intimitate eta pribatutasunik eta % 7,5 ez dela seguru eta babestuta sentitzen lo egiten duen tokian. Elkarrizketa sakonetatik eratortzen den moduan, emakumeak ez dira seguru sentitzen etxebizitzetan eta oso ohikoak eta ikusezinak dira sexu-jazarpena eta sexu erasoak jasateko beldurra. Horri gehitu behar zaio, elkarte batek eskainitako etxebizitzaren bizi diren emakumeak kenduta, % 25k ez duela bere etxebizitzaren legezko dokumenturik. Ondorioz, elkarrizketetan ikus daitekeen moduan, zaurgarritasun-egoeran daude etxe jabeen abusuen aurrean, kalean geratzeko beldurra dela eta.

FOESSAren (2019) azken azterketak indartu egiten ditu ikerketa honen ondorioak. Emakumeek zailtasun handiagoak dituzten etxe duina mantentzeko, hau da, haren parte sentitzen diren eta integratuta dauden etxebizitza mantentzeko. Gauza bera gertatzen da ama bakarreko familiekin, desabantailan baitaude sostengatzaile nagusia gizonezkoa duten etxeekin alderatuta. Txostenean "seguru ez den etxebizitza" terminoa erabiltzen da etxebizitza prekarioei, botatzeko mehatxupearan daudenei eta tratu txarrak eta abusuak egon daitezkeen etxeei erreferentzia egiteko. Etxebizitza horietan sortzen den ezjakintasun eta bizileku-bazterkeria azaltzeko erabiltzen den kontzeptua da eta talka egiten du erabat etxe batek dituen parte izateko sentimenduarekin eta integrazioarekin.

Indarkeriei dagokienez, askotariko indarkeriak bizi dituzte (continuum) eta ukapen-, lotsa- eta normalizazio-mekanismoak garatzen dituzte eta zailtasunak dituzte identifikatzeko.

Crenshawek proposatzen duen moduan, begirada eta ikuspegi interseksionalistatik beharrezkoa da zapalkuntza-ardatz desberdinak gurutzatzean sortzen diren indarkeriak aztertzea, hala nola generoa, arraza, jatorria, klasea, egoera administratibo irregularra, etab. Horiek gizarte-egitura matxisten, arrazisten eta kolonialen adierazpenak dira (Gandarias eta Carranza, 2018). Horrek esan nahi du edozein esku-hartze eta laguntza programak ikuspegi interseksionaletik jorratu behar dituela zaurgarritasun-egoerak eta ezkutuan dauden indarkeriak. Indarkeriak markatutako bizi-ibilbideak izateak emakumeek indarkeria naturalizatzea eragiten du, eta ia saihesti ezin daitekeen zerbaiten antzera hautematen dute. Gainera, aurre egiteko ohiko mekanismoetako bat ukapena izaten da.

Horregatik, esku-hartzearen ardatz nagusietako bat bizi izan dituzten indarkerien continuumaren osaketa emozionalean, psikologikoan eta kolektiboan laguntzea da, emakumeen bizi-ibilbidea osatu, errua kendu eta ahalduntzeko.

Pandemiak arrakala digitala areagotu du, bai baliabideetara eta zerbitzuetara heltzean, bai beharrezko gaitasun digitalari dagokionez.

Galdetegian pandemiaren ondorioz baliabide digitaletara egokitzeko beharraz galdetzen diegunean, ikus dezakegu datuek dikotomia handia dutela. Erdibideko 3 puntuazioa ematen duten pertsonak kenduta, baliabide digitaletara egokitzea eta horiek erabiltzea zaila egin zaio emakume guztien % 40ri. Aldiz, erraza edo oso erraza egin zaio % 39,1i.

Egokitzeko zailtasun nabarmenak dituen emakumeen % 40 horien kasuan bi alderdi desberdinek eragin dezakete arrakala digitala. Alde batetik dago gaitasun digitala. Pertsona gehienek oinarrizko gaitasun digitalak dituzte eta Interneten nabiga dezakete, sare sozialak erabili, mugikorreko aplikazioak, etab. Alabaina, digitalizazioak gaitasun aurreratuagoak eduki behar izatea ekar dezake, hala nola sinadura eta egiaztagiri digitalak, webeko aplikazioak, etab. Horri gehitu behar zaio gaitasun digital horiek erabiltzeko beharrezkoa dela banda zabaleko Interneterako konexioa edo ordenagailu eramangarria esaterako, eta guztiek ez dute halakorik izaten. Bigarren alderdia da prestazioak eta zerbitzuak eskuratzeko eta horiek erabili ahal izateko zailtasuna. Baliabide publiko batera heltzeko modu bakarra online baldin bada eta aurrez aurreko edo bestelako aukerarik ez badago, eskubide hori betetzea zailtzen da.

Pandemiaren ondorioen inguruko 2022ko FOESSA txostenak eralderridioriek nabarmendu ditu. Hala, uste du deskonexio digitala oztopo handia bihurtu dela gure gizarteko hainbat arlotan parte hartzeko. Pertsonen arteko harremanak, lan edo izapide administratiboak gehienbat sarearen bitartez zirenean, herritarren zati bat gizarte-interakziorako eremu berri horretatik kanpo geratzen zen. Itzalaldi digitalak herritarren % 35i eragiten dio, alde batetik, beharrezko gailuak ez izateagatik, baina, batez ere, konexio egokia (% 21) edo erabiltzeko beharrezko gaitasunak ez izateagatik (% 29).

Ekipamendu informatikoa, Internetarako sarbide egokia eta erabiltzeko beharrezko gaitasunak gizartean parte hartzeko eta gizarte-eskubideak lortzeko baldintzatzaileak badira, politika publikoek ondasun komun horien unibertsaltasuna bermatu behar dute etorkizunean, baita eskubideen terminoetan ere. Eta pertsona guztiek egun duten arrakala digitala gainditzeko beharrezko bitartekoak jarri beharko dituzte.

Emakumeek bakardade-sentimendu eta babes-sarearen falta handia dute.

Babes-sareei dagokienez, ikerketan parte hartzen duten emakumeek baieztatu dute babeserako eta harremanetarako eremu gutxi dituztela. Hori horrela, bakardade eta isolamendu sentimendu esanguratsuak dituzte. Gogoratu behar dugu galdetegia erantzun duten emakumeen % 50 nahiko edo oso bakarrik sentitzen dela, eta elkarrizketa sakonek erakutsi dute emakumeek garrantzi handia ematen diotela horri. FOESSA(2022) txostenak dioen moduan, zaurgarritasun- eta prekaritate-egoeran dauden pertsonen kasuan, areagotu egin dira pandemiaren aurretik dagoeneko bazeuden bakardade-prozesuak.

lido horretatik, Merino eta Romero (2020) Euskadiko Hirugarren Sektore Sozialeko erakundeek baieztatu dute pandemian eta konfinamenduan zehar, pertsonak bakardade maila oso altuak izan dituztela. Hala ere, azaldu dute pandemiaren aurrean bizi zuten gizarte-bazterkeriaren ondorioz, pandemiak ez duela bakardade handiagorik eragin, baizik eta egoera larriagotu duela. Halaber, gizarte-erakundeek online komunikazioarekin zerikusia duten eskaerei erantzuteko duten zereginaren garrantzia azpimarratu dute, nahi ez duten bakardadearen dinamika horiekin apurtu ahal izateko.

Marcela Lagarde (2009) bezalako egileek dioten moduan, emakumeak "besteentzat izateko" agindutik sozializatzen dira. Hau da, emakumeen identitatea bestearen ikuspegitik eraikitzen da, etengabeko harremanean egote horretatik. Horrela, emakumeek harremanak izateko eremurik ez dutenean, hautsi egiten da feminitatearen agindu hegemoniko eta tradizionala eta, beraz, identitatea bera.

Horregatik, laguntzeko eta esku hartzeko alderdirik garrantzitsuenetakoa da harremanak izateko eremu seguruak sortzea, emakumeek babes-sare formalak eta informalak garatu ahal izateko, eta dituzten bakardade-dinamika nabarmen horiekin hautsi ahal izateko.

Emakumeen babes-sareak eta elkarteak aisialdi-jardueren bitartez sozializatzeko eta generoaren ondoezak partekatze garrantzitsuak dira.

Hainbat egilek (Muruaga eta Pascual, 2013; Velasco, 2009) generoaren ondoeza aipatu dute izaera exogenoa edo egiturazkoa duten arazoei erreferentzia egiteko. Horiek eragin zuzena dute emakumeen buru-osasunean. Buru-osasuneko profesional batzuentzat, esaterako Burinentzat (2010), kanpoko arazo horiek ez dira bere horretan lantzen terapia psikologikoetan edo farmakologikoetan, eta osatze-prozesuak ez dira oso eraginkorrak izaten emakumeentzat.

Zati kuantitatiboan eta kualitatiboan zehar, ikusi dugu emakumeek buru-osasunari zuzenean eragiten dioten ondoezak dituztela, eta horiek zuzenean daude lotuta feminitate hegemonikoaren identitatearekin eta eraikuntzarekin. Proiektu migratzailea haien seme-alabarik gabe egin izanagatik sentitzen duten errua eta egoera horrek sortzen dien "ama txarraren" sentimendua dira ondoez handia sorrarazten dieten alderdiak.

Aurretikaipatu dugun moduan, emakumeak "besteentzat izateko" agindutik sozializatu dira. Agindu horrek askoz ere eragin handiagoa du ama izateko betebeharraren aginduarekin

gurutzatzen denean. Alvarezentzat (2013), zaintzeko betebeharrarekin batera, amatasuna oso naturalizatua dagoen agindua da. Bai amatasunak, bai horren inguruan dauden aurreikuspenek, esaterako seme-alabekiko baldintzarik gabeko maitasunak, zuzenean baldintzatzen dute emakumeen ongizatea eta osasuna.

Emakume horien laguntzari dagokionez, beharrezkoa da kontuan izatea ondoez horien gainean jarri behar den ikuspegia ez dela emakume bakoitzean bereizi behar, baizik eta ulertu behar da haien buru-osasuneko ondoezetan alderdi exogenoek dutela eragina, esaterako, feminitatearen eraikuntza tradizionalak. Horrela, esku-hartzea emakumeek sentitzen duten errua kentzera bideratu daiteke, eta, funtsean, eraginkorragoa izatera.

Elkarteetan parte hartu nahi izateko jarrera handia dute, baina denbora faltarengatik eta hazkuntzarekin kontziliatzeko ezintasunagatik zailtasunak dituzte.

Aurreko ondorioarekin lotura handia du; emakumeak prest daude gizarte-erakundeetan parte hartzeko. Prestutasun horrek zerikusia du emakumeek askotan pairatu behar dituzten bakardade-dinamikak apurtzeko nahiarekin, eta haienezako seguruak diren eremuak eta babes-sareak sortu eta parte izateko desirarekin. Hala ere, aurretik ikus dugun moduan, emakumeek parte hartzeko zailtasunak dituzte, horien artean, seme-alaben hazkuntzarekin dituzten zailtasunak edo lanordu askoko lanen ondorioz duten denbora falta dela eta.

Emakumeek erakundeetako jardueretan parte hartzea errazteko, eta are zaugarritasun eta isolamendu-egoeran dauden beste emakume batzuei laguntzeko boluntario izatera animatzeko, beharrezkoa izango litzateke ordutegiak malgutzea, eta haien errealitate zehatzera hurbiltzea, haien interesak, zailtasuna eta parte hartzeko motibazioak ezagutu ahal izateko.

Emakumeek gizarte-erakundeen inguruan duten giza iruditegian laguntzailearen begirada dago oraindik ere.

Emakumeek bai zati kuantitatiboan, bai kualitatiboan adierazi duten beste gauza interesgarrietako bat da gizarte-erakundeen inguruan duten laguntzaile pertzepzioa. Iruditegi orokorrean dagoen adierazpena da, beraz, eta hirugarren sektore sozialeko erakundeak soilik laguntzeko esku-hartzearekin lotzen ditu zuzenean, oinarritzko beharrak asetzeko.

Pertzepzio hori aldatzeko, interesgarria izan liteke oinarritzko beharrei erantzuteaz gain (ezinbestekoa izan da hori pandemian eta konfinamenduan zehar ikerketan ikus daitekeen moduan), esku-hartze komunitarioarekin eta laguntza pertsonalagoarekin ere uztartzea, emakumeen bizi-ibilbideetan funtsezko zeresan duten alderdi psikosozialei erantzuteko. Izan ere, horiek ere zaugarritasunean, bazterkerian eta isolamenduan kokatzen dituzte.

Esku-hartze prozesu oso laburrak dira eta arazo zehatzetan jartzen dute arreta, beraz, ez dira prekarietatearen eta bazterkeriaren zirkuluarekin amaitzeko gai.

Azkenik, beharrezkoa da nabarmentzea, gizarte-erakundeetako esku-hartze eta laguntza prozesuak laburrak izan ohi direla, arreta handia jartzen dutela arazo zehatzetan eta gehienetan arlo sozio-laborearekin eta ekonomikoarekin zerikusia dutela. Ez diete erantzuten izaera psikosoziala, terapeutikoa eta komunitarioa duten alderdiei, eta, ondorioz, emakumeen bizi-ibilbideak kronifikatu egiten dira. Askotan, emakumeei emandako laguntzak ez du bazterkeriaren, prekarietatearen eta zaurgarritasunaren zirkulua apurtzen (Layna, Gandarias eta Navarro, 2020); izan ere, esku-hartzeak oso bideratuta daude enpleguaren hobi feminizatu eta prekarizatuetatik laneko prekarietatea betikotzera.

GOMENDIOAK: PENTSATU ETA ESKU HARTU

Gizarte-erakundeei zuzendutako gomendioak

- ▷ Emakumeen babes emozionala eta buruko osasuna sustatzen duten proiektuei eta esku-hartzei enfasi eta baliabide gehiago eskaintzea.
- ▷ Emakumeen artean elkar laguntzeko babes-sare komunitarioak sortu eta garatzea, eta erakunde sozialak sortzen eta koordinatzen lagunduko duten eta bikoiztea ekidingo duten zubiak izatea. Ekintzaren aurretik gogoeta sortzea, dagoeneko badauden baliabideak identifikatu eta aprobetxatu ahal izateko.
- ▷ Erakundeen barruan emakume migratzaileentzako espazio zehatz eta seguruak sortzea.
- ▷ Familiak dituzten emakumeentzat, esku-hartze eredua malgutzea, jardueren ordutegiei eta bertaratzeko irizpideei dagokienez, batez ere laguntza-sarerik ez duten ama bakarrentzat.
- ▷ Seme-alabak dituzten emakumeen parte-hartzea bermatzeko kontziliazio-baliabideak jartzea.

- ▷ Prestakuntza-ikastaroak ordutegi malguetan jartzea, presentzialki ez ezik baita online ere, eta behar duten emakumeei baliabide teknologikoak ematea.
- ▷ Sareko lana sustatzea, baita gizarte-erakundeen eta elkarteen, eta emakume migratzaileen eta feminista taldeen arteko etengabeko elkarrizketa ere, eragin politikoa izan ahal izateko eta gizarte-erakundeetara sartu ahal izateko.
- ▷ Erakunde sozialen eta emakumeen artean eztabaida eta elkarrizketa sortzea, esku hartzeko eredu berrien inguruan, prekaritatea indartu eta emakumeen gizarte-zaurgarritasuna areagotzea saihesteko.
- ▷ Emakumeen denboretara eta errealitateetara egokitzen diren parte-hartzeko modu berriak erraztu eta bilatzen dituzten gizarte-erakundeen jarduerak zabaltzeko kanpainak sustatzea.
- ▷ Bizi izan dituzten indarkerien continuumaren osaketa emozionalean, psikologikoan eta kolektiboan laguntzea, emakumeen bizitza-ibilbidea osatu, errua kendu eta ahalduentzako prozesua egin ahal izateko.

Administrazio publikoarentzako gomendioak

- ▷ Administrazio publikoen eta erakunde sozialen artean koordinazio eta elkarrizketa gehiago izatea, tramite burokratikoak errazteko. Izan ere, erakunde sozialek zubi-lana egiten dute instituzio publikoen eta emakumeen artean, eta eskubideak bermatzen dituen eragilea dira.
- ▷ Zerbitzuen zorroa emakumeen askotariko profilei egokitzea eta berrikustea, politika publiko guztiak diseinatu, ezarri eta ebaluatzeko garaian intersektionalitatea eta genero-ikuspegia txertatuz.
- ▷ Laguntza ekonomikoa ematea erakunde sozialek emakumeen behar espezifikoak eta hazkunde- eta familia-eredu desberdinei erantzuten dieten familia-kontziliaziorako eta kontziliazio pertsonalerako programak izan ditzaten.
- ▷ Baliabide digitaletarako sarbidea erraztea eta zerbitzuak eta gizarte-laguntzak eskatzeko aurrez aurreko komunikaziorako kanalak indartzea.
- ▷ Gizarteratzeko ibilbideen aurrez ezarritako denborak malgutzea emakumeen egoera indibidualetara eta heterogeneoetara egokituz, esku-hartze orokorrakoak bilatuz eta zerbitzuak beharrean emakumeen bizipenak erdigunean jarritz.

- ▷ Bizitza independenterako eta egonaldi luzeetarako egoitza-baliabideak areagotzea.
- ▷ Prekarietate-egoera handian dauden emakume migratzaileetako alokairuko etxebizitzak sustatzen dituzten programak indartzea, etxeko langileengan eta barne-erregimenean zaintzaile aritzen direnengan arreta berezia jarritz.
- ▷ Laneko izapideak, legezkoak eta administratiboak egiteko informazioa eta aholkularitza eskaintzen duten udal-zerbitzu publikoak sortzea.
- ▷ Ordezkaritza txikia duten enpleguetan emakume migratzaile profesionalak kontrata ditzaten sustatzea, emakumeak lan-hobi feminizatuetan eta prekarioetan gera daitezen saihesteko.
- ▷ Eskatzen duten emakume migratzaile guztiei udal-errola izateko eskubidea bermatzea.

BIBLIOGRAFIA

Álvarez, B. (2013). La maternidad: entre la decisión individual y/o la obligatoriedad social. *Maternidades, procreación y crianza en transformación*, 219-244.

Burín, M. (2010). Género y Salud mental: construcción de la subjetividad femenina y masculina. Conferencia dictada en la Facultad de Psicología de la Universidad de Buenos Aires, Argentina. Disponible en: http://dspace.uces.edu.ar:8180/xmlui/bitstream/handle/123456789/1529/Burin_2010_Preprint.pdf?sequence=1

Cortés, L. y Antón, F. (2007). La exclusión residencial. *Pensamiento y cultura gitanos*. Nº 40-41, pp 62-69.

Crenshaw, K. (1989). Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory and Antiracist Politics, *The University of Chicago Legal Forum*, pp. 139-167.

FOESSA, F. (2019). VIII Informe Foessa sobre Exclusión y Desarrollo Social en España, Madrid, Cáritas/Fundación Foessa, <https://caritas-web.s3.amazonaws.com/main-files/uploads/sites/16/2019/05/Informe-FOESSA-2019-completo.pdf>

FOESSA, F. (2022). IV Informe Foessa evolución de la cohesión social y consecuencias de la covid-19 en España, Madrid, Cáritas/Fundación Foessa, <https://www.caritas.es/main-files/uploads/2022/01/Conclusiones-Informe-FOESSA-2022.pdf>

Gandarias, I. y Carranza, C. (2018): "Fronteras, violencias y cuerpos de mujeres en resistencia. Tiempos de feminismos: debates para la acción" Viento sur: Por una izquierda alternativa, n 161, p. 89-94.

Gobierno Vasco (2018). Encuesta de la Población Inmigrante Extranjera Residente en Euskadi (EPIE). Disponible en: https://www.euskadi.eus/web01-a2aderre/es/contenidos/documentacion/informes_epie/es_def/informe_epds.html

Kramer, A. & Kramer, K. Z. (2020): The potential impact of the COVID-19 pandemic on occupational status, work from home, and occupational mobility. *Journal of Vocational Behavior*, 119. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2020.103442>

Lagarde, M. (2009). La política feminista de la sororidad. *Mujeres en Red. El periódico feminista*.

Layna, N. Gandarias, I. Navarro, M.A. (2020). Atrapadas en una espiral de precariedad y exclusión: trayectorias de mujeres inmigrantes en programas residenciales para mujeres con menores a cargo. *Zerbitzuan: Gizarte zerbitzuetarako aldizkaria= Revista de servicios sociales*, (72), 19-33.

Merino, L. y Romero, Z. (2020). Las organizaciones del Tercer Sector Social de Euskadi ante la crisis de la covid-19. *Zerbitzuan: Gizarte zerbitzuetarako aldizkaria= Revista de servicios sociales*, (72), 91-104.

Muruaga, S., Pascual, P. (2013). *La Salud Mental de las Mujeres. Psicoterapia de Equidad Feminista*. Madrid: AMS, Asociación de Mujeres para la Salud.

Velasco, S. (2009). *Sexos, género y salud*. Madrid: Minerva.